افق حوزه

• سال بیست و پنجم
• شماره ۸۹۵
• دوشنبه ۲۳ شهریور ۱۴۰۵
• ۱۲ صفحه • ۵۰۰۰ تومان

Ofogh-e Hawzah Weekly

• صاحب امتیاز: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
• مسئول مرکز رسانه و فضای مجازی حوزه‌های علمیه: رضا رستمی
• سردبیر: رمضانعلی عزیزی • با همکاری هیأت تحریریه
• تلفن: ۳۲۹۰۰۵۳۸ • نمابر: ۳۲۹۰۱۵۲۳
• صندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۴۳۸۱
• نشانی: قم، بلوار جمهوری اسلامی، کوچه ۲، پلاک ۱۵
• پایگاه اینترنتی: www.ofoghhawzah.ir
• پست الکترونیک: info@ofoghhawzah.ir
• کارشناس فنی چاپ: مصطفی اویسی • چاپ: صمیم ۶۵۵۸۶۸۰۱ (۰۲۱)

در محضر نور

پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله

اَلْعِلْمُ حَیاةُالاِسْلامِ وَعِمادُالْایمانِ وَمَنْ عَلِمَ عِلْماً، اَتَمَّ اللهُ لَهُ اَجْرَهُ وَمَنْ تَعَلَّمَ فَعَمِلَ، عَلَّمَهُ اللهُ ما لَمْ یَعْلَمْ.

علم، حیات اسلام و تکیه‌گاه ایمان است و هرکس علمی بیاموزد، خداوند، پاداش او را تمام گرداند و هرکس بیاموزد و عمل کند، خداوند، تعلیم دهد به او آنچه را که نمی‌داند. نهج‌الفصاحه، ح ۲۰۱۹

سخن بزرگان

شهید امام خامنه‌ای رحمه‌الله

«علم نافع» یعنی علمی که مسائل کشور را حل می‌کند. علم نافع، آن [علمی] است که ما را به اهداف‌مان نزدیک کند، حرکت ما را آسان کند، در ما روحیه حرکت ایجاد کند، ما را شکوفا کند، ظرفیت‌های ما را به فعلیّت برساند، اینها علم نافع است؛ البتّه آگاهی از تجربه‌های ملّی و افتخارات کشور و عبرت‌ها و درس‌های تاریخ هم جزو علوم نافع است.

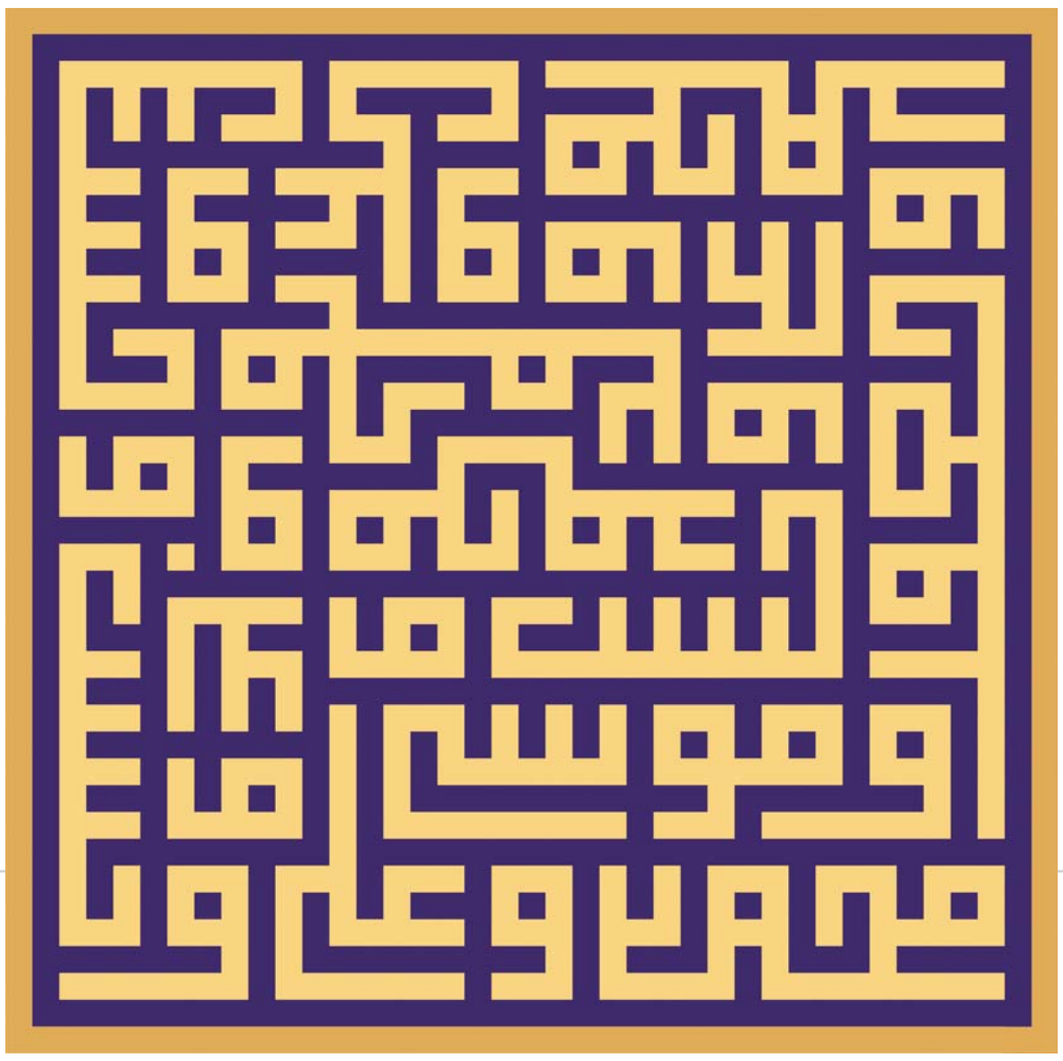

نام‌آورانِ هدایت

معرفی امامان دوازده‌گانه به روایت پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدجعفر طبسی
استاد و پژوهشگرحوزه علمیه قم

هفدهم ماه ربیع‌الاول بنا بر قول مشهور شیعه، روز ولادت نبی مکرم اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله است. شیخ مفید رحمه‌الله متوفی ۴۱۳، شیخ طوسی رحمه‌الله متوفی ۴۶۰ و علامه مجلسی رحمه‌الله متوفای ۱۱۱۰، همین قول را اختیار کردند. کلینی رحمه‌الله متوفی ۳۲۹ تاریخ ولادت آن حضرت را ۱۲ ربیع‌الاول ذکر کرده که خلاف مشهور است. از عقاید مسلم شیعه ۱۲ امامی این است که ائمه اطهار علیهم‌السلام بعد از رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله ۱۲ نفر هستند. این اعتقاد ریشه در سخنان رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و روایات متواتر دارد. برخی از صحابه رسول‌خدا که به این واقعیت اشاره کرده‌اند، عبارتند از جابربن عبدالله انصاری، ابوذر غفاری، ابوسعید خدری، حذیفةبن یمان، سهل‌بن سعد ساعدی، جابربن سمره ابوهریره، انس‌بن مالک، عبدالله‌بن عمر، سلمان فارسی، عماربن یاسر شهید صفین، عایشه دختر ابوبکر، عثمان‌بن عفان، عمربن خطاب، عبدالله‌بن مسعود، عبدالله‌بن عباس، زیدبن ثابت، ام‌سلمه و فاطمه زهرا علیهاالسلام.

• روایت اول

شیخ صدوق رحمه‌الله متوفی ۳۸۱، در کمال‌الدین صفحه ۲۹۱ باب ۲۴، با سند خود از امام جعفرصادق علیه‌السلام از پدرش از جدش از رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله روایت کرده که امامان پس از من ۱۲ نفرند اول آنها علی‌بن ابی‌طالب و آخر آنها قائم عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف است. آنها جانشینان و اوصیا و اولیای من هستند و آنها حجت‌های خدا بعد از من، بر امت هستند. کسی که به آنها اقرار کند، مؤمن است و هرکس آنها را انکار کند، کافر است.

• روایت دوم

شیخ صدوق رحمه‌الله با سندی از شهید سعیدبن جبیر از عبدالله‌بن عباس از رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله روایت کرده که «همانا خداوند تبارک و تعالی یک‌بار بر زمین نظر افکند؛ پس مرا از میان آن برگزید و پیامبر قرار داد. سپس بار دوم نظر افکند و علی[علیه‌السلام] را از میان آن برگزید و امام گردانید. آنگاه به من فرمان داد که او را برادر، ولی، وصی، جانشین و وزیر خود قرار دهم؛ پس علی از من است و من از علی هستم و او همسر دختر من و پدر دو نواده‌ام حسن و حسین[علیهماالسلام] است. آگاه باشید که خداوند تبارک و تعالی مرا و آنان را حجت‌هایی بر بندگان خود قرار داد و از نسل حسن و حسین امامانی پدید آورد که به فرمان من قیام می‌کنند و وصیت مرا حفظ می‌نمایند. نهمین آنان قائم اهل‌بیت من و مهدی امت من است که در سیما و گفتار و کردار از همه مردم به من شبیه‌تر است. او پس از غیبتی طولانی و حیرتی آشکار ظهور می‌کند؛ پس امر خدا را اعلام می‌دارد و دین خداوند عزوجل را آشکار می‌سازد و به‌یاری خدا تأیید می‌شود و فرشتگان خدا او را یاری می‌کنند؛ پس زمین را همان‌گونه که از جور و ستم پر شده است، از قسط و عدل پر می‌سازد.»

• روایت سوم

شیخ صدوق رحمه‌الله با سندی از رسول‌خدا روایت کرده که فرمود: «جبرئیل از طرف خداوند به من گفت: هر کس می‌داند که خدایی جز من نیست و محمد بنده و رسول من است و علی‌بن ابي‌طالب خلیفه من است و ائمه از فرزندان او حجت‌های من هستند. در این هنگام جابربن عبدالله انصاری برخاست و پرسید: یا رسول‌الله، امامان از نسل و فرزند علی چه کسانی هستند؟ حضرت فرمود: حسن و حسین دو آقا و بزرگ جوانان اهل بهشت هستند؛ سپس سیدعابدین، در زمان خودش علی‌بن حسین علیه‌السلام، بعد باقر، محمدبن علی علیه‌السلام که تو ای جابر او را درک خواهی کرد؛ پس زمانی که به او رسیدی، سلام مرا به او ابلاغ کن. بعد صادق، جعفربن محمد علیه‌السلام، بعد کاظم، موسی‌بن جعفر علیه‌السلام، بعد رضا، علی‌بن موسی علیه‌السلام، بعد تقی، محمدبن علی علیه‌السلام سپس نقی، علی‌بن محمد علیه‌السلام، سپس زکی، حسن‌بن علی علیه‌السلام، سپس پسر او قائم به حق، مهدی امت من عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف کسی که زمین را از عدل و داد پر می‌کند، پس از آنکه پر از ظلم و جور شده است. ای جابر، اینها خلفا و اوصیا و اولیا و عترت من هستند. هرکس از ایشان اطاعت کند، از من اطاعت کرده و هر کس از آنها عصیان کند، مرا عصیان کرده؛ هرکس آنها را انکار کند، مرا انکار کرده است. خداوند آسمان را به‌برکت وجود آنها با اذن خود از افتادن و سقوط حفظ می‌کند. خداوند به‌سبب آنها زمین را از اینکه اهلش را نابود کند، حفظ می‌کند.» (کمال الدین صفحه ۲۸۹) در این روایت نبی مکرم اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله از ائمه هم به جانشینی تعبیر فرموده و هم به فرزندان و عترت خود. موضوع اطاعت از آنها، از مطالب محوری این روایت است و این اطاعت، بی‌تردید مطلقه است؛ یعنی قید زمان و مکان ندارد و لذا عصمت همه آنها قطعی است.

• روایت چهارم

صدوق با سند خود از سلیم‌بن قیس هلالی نقل کرده که می‌گوید: از سلمان فارسی شنیدم که می‌گفت: در بیماری پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله که در آن از دنیا رفت، نزد ایشان نشسته بودم. ناگاه فاطمه علیهاالسلام وارد شد؛ چون ضعف و ناتوانی پدر را دید، چنان گریست که اشک‌هایش بر گونه‌هایش جاری شد. رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله به او فرمود: «چه تو را می‌گریاند ای فاطمه؟» عرض کرد: «ای رسول خدا بر خود و فرزندانم از گم‌گشتگی و سرگردانی پس از تو می‌ترسم.» چشمان رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله

از اشک لبریز شد، سپس فرمود: «ای فاطمه، مگر ندانسته‌ای که ما خاندانی هستیم که خداوند عزوجل آخرت را برای ما بر دنیا برگزیده است و همانا خداوند فنا و نابودی را بر همه آفریدگانش مقرر داشته است و خداوند تبارک و تعالی یک‌بار به زمین نظر افکند و مرا از میان آفریدگانش برگزید و پیامبر قرار داد. سپس بار دوم به زمین نظر افکند و همسر تو را از آن برگزید و به من وحی کرد که تو را به همسری او درآورم و او را ولی و وزیر خود گیرم و جانشین خود در امتم قرار دهم؛ پس پدر تو بهترین پیامبران و فرستادگان خداست و شوهر تو بهترین اوصیاست و تو نخستین کسی از خاندان من هستی که به من ملحق می‌شوی. سپس بار سوم به زمین نظر افکند و تو و دو فرزندت را برگزید. پس تو سرور زنان بهشتی هستی و دو پسرت حسن و حسین، سروران جوانان بهشتی هستند و پسران شوهر تو، اوصیای من تا روز قیامت هستند که همه هدایت‌گر و هدایت‌یافته‌اند. نخستین وصی پس از من برادرم علی است؛ سپس حسن، سپس حسین و پس از آن نه تن از فرزندان حسین که در درجه و مقام من هستند و در بهشت درجه‌ای نزدیکتر به خدا از درجه من و درجه پدرم ابراهیم نیست. دخترم، مگر نمی‌دانی که از کرامت خداوند به تو این است که شوهرت بهترین امت من و بهترین خاندان من است. پیشگام‌ترین آنان در تسلیم و ایمان، بزرگترین آنان در بردباری و داناترین آنان در علم است؟ پس فاطمه علیهاالسلام به آنچه رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله به او فرمود، شادمان و خوشحال گشت.» (کمال‌الدین ۲۹۴)

• روایت پنجم

جناب خزاز قمی متوفی قرن چهارم در کتاب کفایةالاثر صفحه ۱۹۹ با سندش از سعیدبن المسیب از عمروبن عثمان نقل کرده که پدرم (عثمان) گفت: از رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله شنیدم که فرمود: «امامان پس از من ۱۲ نفرند که ۹ نفرشان از نسل و صلب حسین هستند و مهدی این امت از ماست؛ کسی که بعد از من به آنها تمسک جوید، به تحقیق که به حبل‌الله تمسک جسته و کسی که از آنها رویگردان شود، از خداوند رویگردان شده است.» علامه مجلسی در بحارالانوار جلد ۳۶ صفحه ۳۱۷ حدیث ۱۶۶ این حدیث را نقل کرده

• روایت ششم

خزاز قمی با سندی از عمربن خطاب نقل کرده که از رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله شنیدم که فرمود: «ائمه بعد از من ۱۲ نفرند؛ سپس صدای خود را آرام کرد و شنیدم که گفت: همه آنها از قریش هستند.»

• روایت هفتم

خزاز نیز با سندی از ابوهریره نقل کرده که گفت: به پیغمبر صلی‌الله‌علیه‌وآله عرض کردم: برای هر پیامبر جانشین و دو سبط وجود دارد؛ سبط شما کیست؟ ابوهریره می‌گوید: حضرت ساکت شد و جوابم نداد. از آن‌حضرت جدا شدم. وقت نماز ظهر فرا رسید. حضرت فرمود: «ای اباهریره بیا، نزد ایشان رفتم و با خود می‌گفتم: پناه به خدا از غضب خدا و غضب رسول‌خدا، آن‌حضرت فرمود: خداوند ۴ هزار پیامبر مبعوث کرد و آنها دارای ۴ هزار وصی و ۸ هزار سبط هستند. سوگند به کسی که جانم در دست اوست، من بهترین انبیا هستم و جانشین من بهترین جانشینان است و دو سبط من بهترین اسباط هستند. حسن و حسین هر دو سبط این امت هستند و اسباط از فرزند یعقوب ۱۲ نفر بودند و امامان پس از من ۱۲ نفرند که همگی از اهل‌بیت من هستند. اول آنها علی و اوسط آنها محمد و آخر آنها محمد، مهدی امت است. او کسی است که عیسی‌بن مریم به او اقتدا خواهد نمود و هرکس پس از من به آنها تمسک کند، به ریسمان خدا تمسک کرده است و کسی که از ایشان جدا شود، از ریسمان خدا تخلف کرده است.» (کفایةالأثر صفحه ۱۵۰)

• روایت هشتم

خزاز قمی با سندی از ابی‌سعید خدری نقل کرده که از رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله شنیدم که به امام حسین علیه‌السلام فرمود: «تو امام و پسر امام و برادر امام هستی و ۹ نفر از صلب تو، ائمه نیکوکاران هستند و نهمین آنها قائم آنهاست.» (کفایةالأثر صفحه ۸۶) و نیز ابوسعید خدری می‌گوید: از رسول‌خدا شنیدم که فرمود: «اهل‌بیت من، مایه امنیت برای اهل زمین هستند؛ همان‌گونه که ستارگان، مایه امنیت برای اهل آسمان هستند.» گفته شد: آیا امامان پس از شما از اهل‌بیت شما هستند؟ فرمود: «آری امامان پس از من ۱۲ نفرند که ۹ نفرشان از نسل حسین علیه‌السلام است. آنها معصوم هستند و مهدی این امت، از ماست همه آنها اهل‌بیت من و از گوشت و خون من هستند؛ چرا برخی مرا درباره آنها آزار می‌دهند؟ خداوند هرگز شفاعت مرا نصیبشان نخواهد کرد.» (کفایةالاثر صفحه ۸۵)

• چند موضوع از هشت روایتی که نقل شد، قابل استفاده است.

۱. امامان پس از رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله، ۱۲ نفرند.

۲. همه ائمه علیهم‌السلام از عصمت برخوردارند.

۳. کسانی که اهل بیت رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله را آزار دهند، هرگز به شفاعت رسول‌الله صلی‌الله‌علیه‌وآله نمی‌رسند؛ چه رسد به کسانی که آنها را به شهادت برسانند.

۴. نه نفر از ائمه از نسل و صلب سیدالشهدا علیه‌السلام هستند.

۵. همه ائمه حجت‌های خدا در زمین هستند.

۶. اقرارکننده به ائمه اطهار علیهم‌السلام مؤمن است و انکارکننده آنها کافر است.

۷. دوازدهمین از ائمه علیهم‌السلام، حضرت مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف است که پس از غیبت طولانی ظهور خواهد کرد و یاری‌دهنده دین خدا و شبیه‌ترین مردم به رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله است.

۸. اطاعت و پیروی از ائمه علیهم‌السلام واجب است.

۹. استقرار زمین و آسمان به‌برکت وجود ائمه علیهم‌السلام است.

۱۰. همه ائمه از قریش هستند.

۱۱. حضرت عیسی‌بن مریم علیه‌السلام با ظهور امام زمان عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف به ایشان اقتدا خواهد کرد.

عطریار

عشقِ سرخ

غلامرضا سازگار

یا بنگرم به حسنت یا چشم خود درآرم
یا دامنت بگیرم در دست، یا بمیرم
یک عمر با شمایم باشد همین دعایم
هم با شما بمانم هم با شما بمیرم
گر عضو عضوم از هم گردد جدا هماره
خوشتر بود که یکدم از تو جدا بمیرم
یک عمر زهد و طاعت بی‌مهر توست نارم
حتّی اگر به مروه یا در صفا بمیرم
ای شمع جان برافروز تا در هوات هر روز
هم دم به دم بسوزم هم بارها بمیرم
با عشق، زنده هستم خاک درِ تو هستم
گر بر زمین دهم جان یا در سما بمیرم
در شعله می‌توان سوخت لب‌تشنه می‌توان مرد
یارب مباد روزی بی‌کربلا بمیرم
خیزد ز بندبندم آوای نینوایی
از بس که دوست دارم در نینوا بمیرم
من «میثم» تو هستم دل بر غم تو بستم
باشد که همچو میثم بی‌دست و پا بمیرم

بررسی نقشه جامع علمی کشور در شورای تخصصی حوزوی

یکصدو هشتادو هفتمین جلسه مجمع شورای تخصصی حوزوی با محوریت بررسی پیش‌نویس به‌روزرسانی‌شده نقشه جامع علمی کشور برگزار شد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین حمید پارسانیا، رئیس شورای تخصصی حوزوی، در این نشست با اشاره به سوابق تدوین سند نقشه جامع علمی کشور، بر ضرورت توجه به نقش علم در پیشرفت کشور، توجه به ظرفیت علمی حوزه‌های علمیه و حرکت از تولید علم صرف به سمت حل مسائل و نیازهای جامعه تأکید کرد.

وی با تأکید بر ضرورت تبیین نسبت و تعاملات حوزه و دانشگاه در این سند، گفت: نقشه جامع علمی کشور باید ضمن برخورداری از نگاه آرمانی، از قابلیت اجرا نیز برخوردار باشد و بتواند در حل مسائل پیش‌رو و نیازهای واقعی کشور نقش‌آفرینی بیشتری داشته باشد.

در ادامه، دکتر باقری‌مقدم مسئول تدوین و بازنگری سند با تشریح روند روزآمدسازی نقشه جامع علمی کشور گفت: فرهنگستان علوم حدود یک سال و نیم است که مسئولیت به‌روزرسانی این سند را برعهده گرفته و این فرآیند با مشارکت دانشگاه‌ها، متخصصان و دستگاه‌های اجرایی دنبال شده است.

وی افزود: پیش‌نویس جدید در بخش‌هایی همچون ارزش‌ها، مبانی، اولویت‌های علمی، آموزش‌عالی، اقتصاد دانش‌بنیان، آموزش و مهارت، زیرساخت‌ها و تأمین مالی، تجهیزات، تقسیم کار ملی و حوزه‌های مختلف علمی مورد بازنگری قرار گرفته و تلاش شده است، سندی جامع و ناظر به مسائل اساسی کشور تدوین شود.

مسئول تدوین و بازنگری سند نقشه جامع علمی کشور، با اشاره به شناسایی ۱۰ مسئله کلان کشور، از حکمرانی و ناکارآمدی، مسائل اقتصادی و اجتماعی، ناترازی انرژی، محیط زیست ناپایدار، ارتقای سلامت، بحران آب، تهدیدات دیجیتال و امنیتی، حمل‌ونقل دریایی توسعه‌نیافته و امنیت غذایی به‌عنوان محورهای مهم این سند نام برد و افزود: فناوری‌های آینده نیز در فرآیند بازنگری مورد توجه قرار گرفته‌اند.

در ادامه جلسه، اعضای مجمع شورای تخصصی حوزوی نقاط قوت پیش‌نویس از جمله نزدیک‌ترشدن آن به مرحله اجرا، تقویت مسئله‌شناسی، توجه جدی‌تر به فناوری و تقویت مبانی و ارزش‌های علم را مورد توجه قرار دادند؛ با این حال، بر ضرورت پرهیز از وابستگی به شاخص‌ها و استانداردهای صرفاً جهانی، توجه به نقش حوزه، توجه بیشتر بر نقش سند در مدیریت تحولات علمی کشور و رفع مشکلات و مسایل نظام علم و فناوری و تهدیدات پیش‌روی علم و نهادهای علمی تأکید کردند.

همچنین در این نشست تأکید شد: مرجعیت علمی کشور نباید صرفاً با تعداد مقالات و میزان حضور در نشریات خارجی سنجیده شود؛ بلکه حل مسائل واقعی کشور و تولید علم متناسب با نیازهای ملی و مبانی اسلامی باید در مرکز توجه قرار گیرد.